

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

ZAKLJUČNA STROKOVNA NALOGA VISOKE POSLOVNE ŠOLE
ODNOS PORABNIKOV DO UPORABE PLASTIČNIH VREČK

Ljubljana, maj 2019

TINA JUHANT

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Tina Juhant, študentka Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtorica predloženega dela z naslovom Odnos porabnikov do uporabe plastičnih vrečk, pripravljenega v sodelovanju s svetovalko doc. dr. Barbaro Culiberg

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravila samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobila vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označila;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnala v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobila soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi.

V Ljubljani, dne _____

Podpis študenta(-ke): _____

KAZALO

UVOD	3
1 EKOLOŠKO VEDENJE PORABNIKOV	3
1.1 Opredelitev ekološkega vedenja porabnikov	3
1.2 Lastnosti in vrste ekološkega vedenja porabnikov	5
1.3 Motivi in ovire ekološkega vedenja porabnikov	6
2 PROBLEMATIKA PLASTIČNIH VREČK	7
2.1 Predstavitev ozadja problematike plastičnih vrečk	7
2.2 Uporaba plastičnih vrečk pri nakupovanju	8
2.3 Vidiki in analiza dejavnikov	8
2.3.1 Demografski dejavniki	8
2.3.1.1 <i>Demografski dejavniki na ravni Slovenije</i>	8
2.3.1.2 <i>Demografski dejavniki na ravni EU</i>	9
2.3.2 Kulturni dejavniki.....	9
2.3.2.1 <i>Kulturni dejavniki na ravni Slovenije</i>	9
2.3.2.2 <i>Kulturni dejavniki na ravni EU</i>	9
2.3.3 Tehnološki dejavniki	10
2.3.3.1 <i>Tehnološki dejavniki na ravni Slovenije</i>	10
2.3.3.2 <i>Tehnološki dejavniki na ravni EU</i>	10
2.3.4 Gospodarski dejavniki	10
2.3.4.1 <i>Gospodarski dejavniki na ravni Slovenije</i>	10
2.3.4.2 <i>Gospodarski dejavniki na ravni EU</i>	11
2.3.5 Pravno-politični dejavniki	11
2.3.5.1 <i>Pravno-politični dejavniki na ravni Slovenije</i>	11
2.3.5.2 <i>Pravno-politični dejavniki na ravni EU</i>	12
3.1 Namen in cilji	12
3.2 Raziskovalna vprašanja in raziskovalne domneve	12
3.2.1 Raziskovalna vprašanja	12
3.2.2 Raziskovalne domneve	13
3.3 Metodologija raziskave	14
3.4 Rezultati raziskave	14

3.4.1	Predstavitev vzorca	14
3.4.2	Rezultati po vprašanjih.....	15
3.4.3	Preverjanje domnev	19
3.5	Povzetek ugotovitev	21
3.6	Priporočila za podjetja in možnosti za nadaljnje raziskave	22
SKLEP	22
LITERATURA IN VIRI	24
PRILOGE	27

KAZALO TABEL

Tabela 1: Možnosti odgovorov za prvo vprašanje	14
--	----

KAZALO SLIK

Slika 1: Model ekološkega vedenja.....	4
Slika 2: Starost anketirancev	15
Slika 3: Pogostost uporabe novih plastičnih vrečk v zadnjem mesecu	16
Slika 4: Aritmetične sredine trditev pri drugem vprašanju	17
Slika 5: Aritmetične sredine trditev pri tretjem vprašanju	18
Slika 6: Seznanjenost z ukrepom vlade o plačljivosti plastičnih vrečk.....	19

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Vprašalnik.....	1
Priloga 2: Izpis iz programa SPSS za Vprašanje 1.....	4
Priloga 3: Izpis iz programa SPSS za Vprašanje 2.....	5
Priloga 4: Izpis iz programa SPSS za Vprašanje 3.....	6
Priloga 5: Izpis iz programa SPSS za Vprašanje 4.....	7
Priloga 6: Izpis iz programa SPSS za Vprašanja 5, 6 in 7	8
Priloga 7: Izpis iz programa SPSS za Domneve 1, 2, 3 in 4	9

UVOD

V zadnjih letih je v vsakdanjem življenju zelo pogosto možno zaslediti besedno zvezo *ekološka ozaveščenost* in pozive javnosti k temu, naj se kot porabniki vedemo bolj ekološko in tako pomagamo planetu. Vendar pa ima definicija ekološkega vedenja še vedno precej različnih pomenov, zaradi česar sem se odločila raziskati, kako ga pojmuje literatura in kako ga pojmujejo ljudje. Tematiko sem zaradi precej velike relevantnosti želela navezati še na problematiko plastičnih vrečk. Po zadnjih ocenah Programa združenih narodov za okolje (UNEP, 2018) je namreč na svetovni ravni porabljena tudi milijarda plastičnih vrečk letno, kar pomeni, da je skoraj vsako minuto uporabljenih 10 milijonov plastičnih vrečk, kar je povsem v nasprotju s pojmom ekološkega vedenja. Ljudje moramo kot porabniki sprejeti odgovornost za svoje ravnanje in se zavedati, da se bo morala za konkretnije spremembe spremeniti tudi naša miselnost. Porabnikom je potrebno problematiko približati na tak način, da bo podanih čimveč informacij in da bo sprememba v njihovem vedenju dolgoročna. Kljub temu, da poznamo več vrst plastičnih vrečk, bom v sklopu te naloge izrazil plastična vrečka uporabljala za plastične nosilne oziroma nakupovalne vrečke, namenjene enkratni uporabi.

Glavni namen zaključne strokovne naloge je preučiti ozadje ekološkega vedenja porabnikov in na podlagi pridobljenih podatkov oblikovati ugotovitve in podati priporočila za nadaljnje raziskovanje obravnavane teme. Glavni cilj naloge je spoznati, kakšna so stališča in odnos slovenskih porabnikov do uporabe plastičnih vrečk, in med drugim ugotoviti, če bi se jim bili pripravljene odpovedati, prav tako pa ugotoviti, če sebe dojemajo kot ekološko ozaveščene. Zaključna strokovna naloga je sestavljena iz dveh delov, in sicer iz teoretičnega in empiričnega dela. V prvem poglavju teoretičnega dela bom opredelila pojem ekološkega vedenja porabnikov ter predstavila vrste ekoloških vedenj ter opisala njihove lastnosti, prav tako pa bom preučila motive in ovire, s katerimi se srečujejo porabniki pri ekološkem vedenju. V drugem poglavju bom podrobneje predstavila problematiko plastičnih vrečk in preučila vidike in ureditve uporabe le-teh v Sloveniji in ostalih evropskih državah. V empiričnem delu zaključne strokovne naloge bom s pomočjo raziskave preučila odnos porabnikov do uporabe plastičnih vrečk, ter poskušala ugotoviti, če bi se bili porabniki plastičnim vrečkam pripravljene odpovedati oziroma kako bi se odzvali, če teh ne bi bilo več.

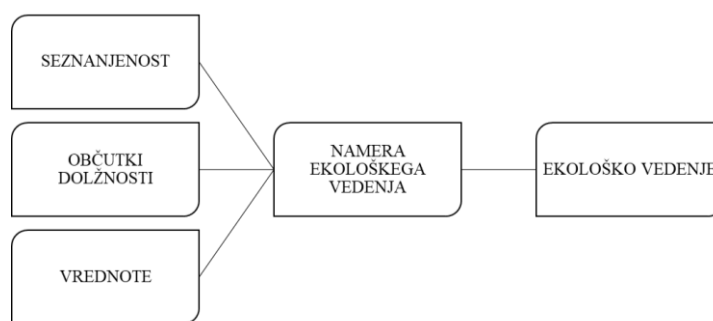
1 EKOLOŠKO VEDENJE PORABNIKOV

1.1 Opredelitev ekološkega vedenja porabnikov

Pojem ekološko vedenje porabnikov lahko zajema vsa ravnanja, ki na tak ali drugačen način na okolje vplivajo pozitivno, kot so na primer ločevanje in recikliranje odpadkov, uporaba javnega prevoza ali vozil, ki so prijazna okolju, na konkretnem primeru plastičnih vrečk pa to lahko razumemo kot zamenjavo le-teh z bolj trajnostnimi vrečkami za večkratno uporabo.

V nadaljevanju poglavja se bom osredotočila na opredelitev, vrste in lastnosti ter motive in ovire, s katerimi se srečujejo porabniki pri ekološkem vedenju. Da bi lahko ekološko vedenje porabnikov razložila še natančneje, je najprej tematiko potrebno zastaviti malce širše in spoznati njene temelje. Eden od pomembnejših temeljev, ki vodijo k ekološkemu vedenju, je ekološka zavest, ki jo Rojšek (1987, str. 182) opisuje kot sposobnost posameznika, da zaznava in razumeva probleme okolja ter da je o teh zaskrbljen in jih je pripravljen reševati. Podobno mnenje lahko zasledimo tudi v Kaiser, Ranney, Hartig in Bowler (1999, str. 62), ki pravijo, da kot ekološko zavest razumemo seznanjenost posameznika s problematiko, občutek dolžnosti ukrepanja v zvezi z dano problematiko ter pa vrednotami, ki jih ima do okolja. Na podlagi tega je bil ustvarjen model ekološkega vedenja, prikazan v Sliki 1.

Slika 1: Model ekološkega vedenja

Prirejeno po Kaiser, Ranney, Hartig in Bowler (1999).

V prvi vrsti seznanjenost porabnika o okolju in o (negativnem) vplivu potrošništva na okolje vpliva na njegovo namero do ekološkega vedenja, vendar pa še ni nujno, da se bo porabnik tudi dejansko vedel ekološko. Glede na zgornji prikaz lahko razumemo, da ekološka ozaveščenost sicer porabnike lahko vodi do namere ekološkega vedenja, vendar pa smatramo, da se vedejo ekološko šele takrat, ko sprejemajo konkretne odločitve, ki pozitivno vplivajo na okolje. Kot navajajo Carrington, Neville in Whitwell (2010, str. 139), imajo porabniki namreč pogosto težave začeti uresničevati določen namen, še posebej kadar jim je ta neznan ali z njim niso dobro seznanjeni. Prav tako je verjetnost, da se bo posameznik vedel ekološko močno odvisna od tega, kakšno odgovornost čuti do okolja; če do okolja ne čuti nobene dolžnosti, je ekološko vedenje z njegove strani zelo malo verjetno.

Nenazadnje pa imajo porabniki o določenih temah lahko različna mnenja in prepričanja, prav tako pa v kontekstu ekološkega vedenja veliko vlogo lahko igrajo vrednote, ki jih imajo do okolja. Če ima posameznik do okolja pozitiven odnos, ga lahko njegove vrednote nadalje motivirajo in mu pomagajo, da se vede še bolj ekološko. V nekaterih primerih lahko na posameznika in njegove vrednote lahko vplivajo tudi referenčne skupine, katerih del je oziroma želi biti. Solomon, Bamossy, Askegaard in Hogg (2006, str. 360) navajajo, da gre za t.i. »referenčno moč« (ang. referent power), ki jo ima referenčna skupina nad posameznikom; če posameznik občuduje referenčno skupino, jo bo z namenom ugajanja do neke mere tudi posnemal.

1.2 Lastnosti in vrste ekološkega vedenja porabnikov

Glede na opredelitev ekološke zavesti v knjigi *Trženje in varstvo naravnega okolja* (Rojšek, 1987, str. 182) lahko kot ekološko ozaveščene porabnike dojemamo posameznike, ki se zavedajo ekoloških problemov, s katerimi se srečuje človeštvo in so pripravljeni za rešitev tudi ukrepati. V veliki večini so ravnanja ekološko ozaveščenih porabnikov premišljena; za primer lahko vzamemo zavestno odločitev porabnika, da bo uporabil vrečko iz blaga namesto plastične vrečke. V nekaterih primerih pa je lahko ekološko vedenje popolnoma naključno, vendar pa to ne pomeni, da bi ga morali smatrati za manj vrednega. Clayton in Meyers (2015, str. 192) sta vrste ekološkega vedenja razdelila v tri kategorije, ki jih bom opisala v nadaljevanju.

Z **omejitvijo neekološkega vedenja** (ang. curtailment behaviour) porabniki zmanjšujejo svojo porabo izdelkov, ki obremenjujejo okolje, s tem pa se tudi zmanjša potreba po naravnih virih. Kot primer avtorja navajata spreminjanje nakupnih navad, zmanjševanje porabe vode in pa zmanjšanje porabe energije. Menim, da je spreminjanje nakupnih navad tisto, ki ima lahko največji vpliv; v sklopu teh še posebej izstopa koncept »zero waste«, ki porabnike spodbuja, da uporabljajo izdelke, izdelane iz okolju prijaznih materialov (npr. zobne ščetke iz bambusa) ter da pri nakupovanju ne ustvarjajo dodatne odpadne embalaže oziroma uporabljajo lastno ali za to namenjeno embalažo. Glavna značilnost te kategorije je, da se porabniki v procesu odpovejo oziroma »žrtvujejo« svoje navade, ki so (lahko) škodljive okolju. Po besedah avtorjev so v zameno za odpovedovanje nagrajeni z osebnim zadovoljstvom ter odobravanjem družbe, v nekaterih primerih pa tudi s prihrankom denarja. (Clayton & Meyers, 2015, str. 192).

V primerjavi z omejitvijo neekološkega vedenja pa je v sklopu **vedenjskih odločitev** (ang. behavioural choices) poudarek predvsem na tem, da se porabnikom ni potrebno odpovedovati svojim navadam, temveč te le prilagodijo na način, ki je bolj prijazen okolju in jih nato ponavljajo. Med drugim vedenjske odločitve porabnikov vključujejo uporabo javnega prevoza (v nasprotju z uporabo avtomobila), recikliranje in ponovno uporabo embalaže ter nakupovanje ekološko pridelanih živil. Ljudje, ki se odločajo za nakup in uživanje ekološko pridelane hrane zaradi želje, da bi bili bolj zdravi, ob tem prav tako pomagajo okolju, saj ima hrana, pridelana na takšen način, manjši negativen vpliv na okolje (Clayton & Meyers, 2015, str. 192).

V kategoriji **tehnoloških odločitev** (ang. technology choices) največjo vlogo igrajo tehnološka odkritja in inovacije, za nakup in uporabo katerih se lahko odločijo porabniki. Clayton in Meyers (2015, str. 193) kot primer inovacij, ki vplivajo na tehnološke odločitve porabnikov med drugim navajata alternativne vire pridobivanja energije, uporabo pripomočkov z manjšo porabo energije ter hibridne oziroma električne avtomobile, prav tako pa sta mnenja, da so tehnološke odločitve na dolgi rok bolj učinkovite kot vedenjske odločitve. V nasprotju z vedenjskimi odločitvami namreč tehnoloških odločitev ni potrebno ponavljati tako pogosto, temveč v večini primerov zahtevajo le eno (večjo) odločitev.

1.3 Motivi in ovire ekološkega vedenja porabnikov

Motivi in ovire ekološkega vedenja se lahko razlikujejo med posamezniki glede na njihov odnos do okolja, vendar pa Steg in Vlek (2009, str. 311) dejavnike ekološkega vedenja povzemata v model, v katerem so motivi in ovire za ekološko vedenje razdeljeni v 5 kategorij, ki jih bom na kratko povzela v nadaljevanju poglavja.

Porabnik v sklopu kategorije **zaznanih stroškov in koristi** pretehta stroške in koristi, ki jih bo imel ali pridobil s svojim vedenjem na podlagi dejavnikov (kot so denar, čas ter udobje), ki jih določeno vedenje zahteva od njih. Bolj verjetno je, da se bodo porabniki vedli ekološko takrat, ko določeno ravnanje od njih zahteva malo denarja in truda, kot na primer pri recikliranju, medtem ko se za stvari, ki od njih zahtevajo več denarja, časa in truda (kjer za primer lahko vzamemo javni prevoz), verjetno ne bodo odločili (Ritchie, 2017).

Prav tako pomembna sta tudi **moralni vidik in družbene norme**, saj je v človeški naravi, da želimo ugajati družbi ter referenčnim skupinam, katerih del smo. V primeru, da gre za referenčno skupino, ki je zelo ekološko naravnana, lahko posameznika to motivira, da s takšnim vedenjem nadaljuje na dolgi rok. Prav tako pa prej omenjena dejavnika porabnike velikokrat postavita pred odločitev, komu bodo dali prednost – lastnim interesom ali interesom ter blaginji družbe. Avramova in Van Trijp (2014, str. 3) to opisujeta kot klasično družbeno dilemo, to pa pomeni, da kar je na dolgi rok dobro za družbo, ni nujno dobro tudi za posameznika v danem trenutku oziroma na kratki rok. To bi bil lahko eden izmed razlogov, ki posameznikom predstavlja oviro pri ekološkem vedenju, saj se niso pripravljene odpovedati udobju, ki jim ga ponuja njihovo trenutno vedenje.

V okviru kategorije **čustev** razumemo predvsem čustva, ki jih ljudje kot porabniki občutijo ob ekološkem vedenju. Ta imajo lahko na porabnika velik vpliv, saj se ljudje ob sprejemanju odločitev v veliki meri zanašamo na svoja čustva; v literaturi je najpogosteje možno zaslediti občutek ponosa in občutek krivde. Še posebno zadnji je tisti, ki porabnike največkrat spodbudi k ekološkemu vedenju, saj so se po besedah Kaiserja in Shimode (1999, str. 250) ljudje bolj pripravljene vesti ekološko takrat, ko se počutijo krive za svoje ravnanje in se čutijo dolžne do okolja vesti bolj moralno, medtem ko jih občutek ponosa motivira, da bi se vedli ekološko in jih spodbuja k temu, da z vedenjem nadaljujejo tudi na dolgi rok.

V nekaterih primerih pa vedenje ni odvisno od posameznika, temveč zgolj od situacije oziroma **konteksta**, v katerem se srečuje s primerom. Steg in Vlek (2009, str. 312) navajata, da je poleg osebnih karakteristik posameznika verjetnost vedenja odvisna tudi od dejavnikov, kot sta na primer dostopnost objektov in urejenost infrastrukture. Kot primer lahko vzamemo dostopnost ločenih zabojnikov za ločevanje embalaže; če porabnik želi ločevati embalažo, vendar za to nima ustreznih objektov, se verjetnost njegovega ekološkega vedenja močno zmanjša. Iz tega torej lahko povzamem, da je v prvi vrsti za ekološko vedenje odgovoren posameznik, vendar pa pri njegovem motiviranju pomembno vlogo igrajo tudi prej omenjeni dejavniki.

Navade so v kontekstu vedenja porabnikov navadno definirane kot samodejno ponavljanje preteklega vedenja, ustvarijo pa se na podlagi odzivov porabnikov na določene kontekste v vsakodnevni situacijah, s katerimi so se srečali v preteklosti. V primeru, da gre za porabnika, ki še nima veliko izkušenj z ekološkim vedenjem, lahko to zanj predstavlja oviro pri doseganju nadaljnjih ciljev, saj se v sklopu navad porabniki namesto na podlagi trenutnih ciljev in vrednot pogosto vedejo v skladu s svojimi (preteklimi) navadami, prav tako pa pri tem v poštev ne jemljejo drugih možnih alternativ (Wood & Neal, 2009, str. 580).

2 PROBLEMATIKA PLASTIČNIH VREČK

2.1 Predstavitev ozadja problematike plastičnih vrečk

Težko je verjeti, da so bile plastične vrečke v takšni obliki, kot jih poznamo danes, trgu predstavljene le pred malo več kot pol stoletja, ko je prvo plastično vrečko izumil švedski inženir Sten Gustaf Thulin, zaposlen v podjetju Celloplast, to pa jo je leta 1965 tudi patentiral. Od te točke naprej je uporaba plastičnih vrečk nezadržno rasla, že konec sedemdesetih let so namreč plastične vrečke zasedale 80 % takratnega trga vrečk v Evropi, največji razmah pa so doživele desetletje kasneje, ko so skoraj v celoti zamenjale papirnate vrečke po celem svetu. Rast uporabe je nepredstavljivo rasla tudi v naslednjih letih; danes je na svetovni ravni porabljena tudi milijarda plastičnih vrečk letno (UN Environment, 2018).

Vendar pa bistvo problematike plastičnih vrečk ni zgolj v tem, da se te uporabljajo v tako velikem številu, temveč predvsem v tem, kaj se z vrečkami zgodi po njihovi uporabi. V večini primerov so uporabljene le enkrat, nato pa so zavržene, namesto, da bi jih reciklirali, kadar je to možno. Zmožnost reciklaže je močno odvisna od tega, iz kakšnega materiala so vrečke. Trgovci v večini uporabljajo plastične vrečke izdelane iz polietena z visoko gostoto oziroma iz polietena z nizko gostoto, katera je ob ustreznem ravnanju možno reciklirati. Oba materiala veljata za cenovno ugodna, saj je po podatkih New York Timesa cena proizvodnje ene plastične vrečke enaka enemu centu (Conway, 2007).

Ob prebiranju literature je možno zaslediti, da je pri problematiki plastičnih vrečk zaskrbljujoč predvsem okoljski vidik. Prej omenjena materiala namreč nista biološko razgradljiva, kar pomeni, da kljub velikemu napredku na področju lahko plastične vrečke na prostem potrebujejo tudi več sto let, da se razgradijo. To pa še ne pomeni, da se popolnoma razgradijo, temveč se postopoma razgrajajo na manjše delce, ki pa so nevarni tako za ljudi kot tudi za živali. Še posebej slednje plastiko zaradi njene oblike največkrat zamenjajo za hrano, plastika pa se ne razgraja in se kopiči v njihovem želodcu, zaradi česar ne morejo zaužiti nobene hrane in tako sestradajo. Število takih primerov je večje, kot bi si želeli; po poročanju časnika The Guardian se je zadnji odmeven primer zgodil v novembru 2018, ko je na obalo v vzhodni Indoneziji naplavilo kita, v želodcu katerega so našli skoraj 6 kilogramov plastike, med drugim tudi 25 plastičnih vrečk (Associated Press in Jakarta, 2018).

2.2 Uporaba plastičnih vrečk pri nakupovanju

Lahko bi rekli, da so plastične vrečke na nek način postale sinonim potrošništva – za večino ljudi je ob omembi plastičnih vrečk prva asociacija namreč ravno nakupovanje. To ne preseneča, saj so bile plastične vrečke trgu predstavljene kot praktičen izdelek, trgovci pa želijo porabnikom nakupovalno izkušnjo karseda poenostaviti. To je eden izmed razlogov, da plastične vrečke v trgovinah lahko zasledimo tako rekoč na vsakem koraku, vendar pa porabniki zaradi tega lahko dobijo občutek, da se jim je nemogoče izogniti. Po mnenju številnih največji problem predstavljajo zelo lahke plastične vrečke za sveža živila, ki jih trgovci še vedno lahko ponujajo brezplačno. V raziskavi *Vrečka na vrečko* lahko zasledimo, da so ravno te vrečke tiste, ki jih kupci jemljejo v večjem številu. Prav tako je raziskava pokazala, da je uvedba plačljivih vrečk s strani trgovcev vplivala na to, da so porabniki bolj pripravljeni uporabljati lastne vrečke (Ekologi brez meja, 2014). Vendar pa se še vedno poraja vprašanje, kdo je pravzaprav »kriv« za to, da kot družba še vedno vztrajamo pri uporabi tako velikega števila plastičnih vrečk. Porabniki so mnenja, da so krivi proizvajalci vrečk in trgovci, ki vrečke ponujajo, medtem ko se ti branijo, da le odgovarjajo na zahteve porabnikov. Glede na ugotovitve Ekologov brez meja (2014) je razvidno, da so bili porabniki po uvedbi plačljivih vrečk bolj pripravljeni uporabljati lastne vrečke, s čimer so pokazali, da so ob ustreznih ukrepih pripravljeni prilagoditi svoje vedenje.

2.3 Vidiki in analiza dejavnikov

V sklopu tega podpoglavja bom v nadaljevanju analizirala in predstavila ključne podatke, ki se nanašajo na demografske, kulturne, tehnološke, gospodarske ter pravno-politične dejavnike na področju plastike oziroma plastičnih vrečk. Pri tem bom dejavnike analizirala tako na ravni Slovenije kot tudi na ravni Evropske unije (v nadaljevanju EU).

2.3.1 Demografski dejavniki

2.3.1.1 Demografski dejavniki na ravni Slovenije

Zaradi pomanjkanja enotne evidence so si podatki o številu porabljenih plastičnih vrečk različni, vendar strokovnjaki ocenjujejo, da povprečen slovenski porabnik porabi tudi do 300 plastičnih vrečk letno. Prav tako ocenjujejo, da v Sloveniji v povprečju porabimo 450 milijonov plastičnih vrečk na leto (Delo, 2018). Nadalje lahko iz raziskave, opravljene s strani Generalnega direktorata za okolje (2018) zasledimo, da v povprečju 79 % vseh slovenskih državljanov k zmanjševanju plastičnih odpadkov prispeva tako, da zmanjšuje uporabo plastičnih vrečk, kar 92 % slovenskih državljanov pa je zaskrbljenih glede negativnega vpliva plastike na okolje. Navadno so v gospodinjstvih ženske tiste, ki v gospodinjstvu opravljajo nakupe, zaradi česar bi lahko predpostavljali, da porabijo več plastičnih vrečk v primerjavi z moškim spolom; vendar pa je raziskava *Vrečka na vrečko*

društva Ekologi brez meja (2014) pokazala, da ravno ženske najpogosteje v trgovine prinesejo lastne vrečke oziroma drugačne nosilne pripomočke, iz česar bi lahko sklepali, da so bolj ekološko ozaveščene.

2.3.1.2 Demografski dejavniki na ravni EU

Kot poroča Generalni direktorat za okolje (2018), povprečni prebivalec EU na leto ustvari 31 kilogramov odpadne plastične embalaže. V letu 2015 je te največ ustvarila Irska z 61 kilogrami na osebo, najmanj pa Bolgarija s 14 kilogrami na osebo. Sicer je bilo na ravni EU v istem letu reciklirane 40 % vse odpadne plastične embalaže. Iz podatkov evropskega statističnega urada Eurostat lahko razberemo, da je bil v letu 2015 pri recikliranju odpadne plastične embalaže najbolj uspešen Ciper s 63,7 %, najmanj pa Lihtenštajn s 16,9 % reciklirane odpadne plastične embalaže (Eurostat, 2018). Po podatkih iz leta 2010 sicer povprečni prebivalec EU porabi 198 plastičnih vrečk na leto, z letom 2019 pa si Evropska unija želi to številko zmanjšati za 80 % in doseči, da bi se številka zmanjšala na 40 plastičnih vrečk letno (EuroCommerce, 2014).

2.3.2 Kulturni dejavniki

2.3.2.1 Kulturni dejavniki na ravni Slovenije

Slovenija velja za tako imenovano zeleno državo, prav tako pa so k naravi usmerjeni tudi njeni prebivalci; večkrat namreč lahko zasledimo, da so Slovenci veliki ljubitelji narave in se aktivno usmerjajo k ohranjanju le-te (STO, 2017, str. 1). Prav tako lahko naklonjenost do narave zasledimo tudi v njihovem življenjskem slogu, saj v povprečju prebivalci Slovenije svoj prosti čas radi preživljajo v naravi. Ravno to bi bil lahko eden izmed razlogov, zakaj naravi posvečajo veliko pozornost in skrb. Eden od načinov, s katerimi lahko ljudje pomagamo ohranjati naravo, je zagotovo recikliranje, v čemer je Slovenija v povprečju boljša od preostalih držav članic EU. Generalni direktorat za okolje (2018) navaja, da je bilo v letu 2015 v Sloveniji reciklirane kar 63,4 % vse odpadne plastične embalaže, pri čemer je slovensko povprečje kar za 20 % večje od povprečja EU.

2.3.2.2 Kulturni dejavniki na ravni EU

Ker Evropska unija sestoji iz različnih držav in posledično različnih kultur, bi bilo težko na kratko povzeti kulturne dejavnike za vsako evropsko državo. V sklopu kulturnih dejavnikov sem se zato odločila osredotočiti na državo, ki jo številni smatrajo kot najbolj uspešno na področju ravnanja s plastičnimi vrečkami. Gre za Dansko, kjer povprečni prebivalec na leto porabi le 4 plastične vrečke. Res je, da največji del zaslug za tako majhno število lahko pripišemo predvsem obdavčitvi plastičnih vrečk, vendar pa Danci verjamejo, da višji davki lahko pripomorejo k boljši družbi in dajejo tako velik poudarek na prispevek posameznika

k blaginji celotne družbe. Prav tako pa kot tretji najsrečnejši narod na svetu verjamejo, da je varno okolje eden od pomembnejših dejavnikov, ki vplivajo na kvaliteto življenja, zato kot del njihove kulture temu posvečajo veliko pozornost in skrb (Helweg-Larsen, 2018).

2.3.3 Tehnološki dejavniki

2.3.3.1 Tehnološki dejavniki na ravni Slovenije

Kljub temu, da v moji zaključni strokovni nalogi obravnavam predvsem problematičen vidik uporabe plastike, je potrebno izpostaviti, da se nekatera izmed slovenskih podjetij s svojimi poslovnimi praksami trudijo delovati v dobro naravi in prispevati k razvoju ustrežnejših poslovnih praks in tehnologij. Za primer lahko vzamemo podjetje Piskar, ki se med drugim ukvarja z izdelavo plastičnih vrečk za gospodinjstva ter nosilnih plastičnih vrečk. Po podatkih Slovenske tiskovne agencije (STA, 2016) namreč podjetje pri izdelavi vrečk v kar 90 % vse proizvodnje uporablja odpadno oziroma reciklirano plastiko. Prav tako skrbijo, da uporabljajo tehnologijo, ki omogoča proizvodnjo, bolj prijazno okolju. Trenutno tehnologija sicer omogoča, da se plastične vrečke iz polietilena po uporabi lahko reciklirajo ali ponovno uporabijo na drug način, prav tako pa se jih ob ustrezni predelavi lahko uporabi kot gorivo.

2.3.3.2 Tehnološki dejavniki na ravni EU

Z razvojem tehnologije je do večjih sprememb prišlo tudi na področju proizvodnje plastičnih vrečk. Kot odgovor netrajnostnim vrečkam za enkratno uporabo so bile trgu predstavljene biološko razgradljive plastične nosilne vrečke, ki so izdelane iz okolju bolj prijaznih materialov, kot je koruzni škrob. Kljub temu pa še vedno obstaja velika potreba po novih investicijah v nadaljnji razvoj tehnologije. Heidi Hautala, članica Evropskega parlamenta, poudarja, da investiranje v nove inovacije ne koristi le okolju, temveč pripomore tudi k povečanju delovnih mest in k večjemu številu trajnostnih rešitev, ki jih podjetja lahko zlahka priključijo k svojim poslovnim modelom (Hautala, 2018). Kot odgovor na potrebo po novih investicijah Evropska komisija v *Prvi vseevropski strategiji za plastične odpadke* navaja, da bo vlagala v razvoj novih in bolj sodobnih tehnologij za proizvodnjo in recikliranje odpadne plastične embalaže, predvsem pa bo spodbujala razvoj novih materialov, ki so primernejši za recikliranje in so kot taki bolj prijazni okolju. (Evropska komisija, 2018).

2.3.4 Gospodarski dejavniki

2.3.4.1 Gospodarski dejavniki na ravni Slovenije

Z začetkom leta 2018 v veljavo stopilo obvezno poročanje o dajanju vrečk v promet za zavezance po *Uredbi o ravnanju z embalažo in odpadno embalažo* (Uradni list RS, št. 84/06). Subjekti, ki plastične vrečke proizvajajo ali jih pridobijo, morajo Finančni upravi Republike

Slovenije poročati o določenih podatkih, ki se navezujejo na plastične vrečke; med drugim je to število plastičnih nosilnih vrečk, ki so v prometu v določenem obdobju. Ta del uredbe se nanaša predvsem na podjetja in pa tudi distributerje, med katere spadajo trgovci (Tavčar, 2018). Točnih podatkov o tem, kakšne stroške ima gospodarstvo s plastičnimi vrečkami, nisem našla, vendar pa je dejstvo, da uvedba davkov in dajatev za uporabo oziroma prodajo plastičnih vrečk lahko blagodejno vpliva na državni proračun. Kljub temu pa je gospodarstvo zaskrbljeno; nekdanja izvršna direktorica Gospodarske zbornice Slovenije Alenka Avberšek je izrazila skrb, da bi uredbe s strani EU pomenile zgolj več stroškov za porabnike, ni pa nujno, da bodo tudi dejansko spremenile njihove navade (Kosec, 2013).

2.3.4.2 Gospodarski dejavniki na ravni EU

Z novo strategijo o plastiki želi Evropska unija doseči, da bi bilo do leta 2030 vso plastično embalažo, dano v promet na območju EU, po končani uporabi možno reciklirati ali pa jo ponovno uporabiti. Z ukrepi želijo predvsem zmanjšati količino odpadne plastične embalaže za enkratno uporabo in posledično zmanjšati ogljični odtis, ki ga povzroča gospodarstvo. Nadalje Evropska komisija miri, da to na t.i. plastični sektor ne bo imelo negativnega vpliva, temveč bi mu to lahko predstavljalo veliko priložnost (Generalni direktorat za okolje, 2018). Borut Tavčar v članku za časnik Delo po besedah predstavnikov komisije povzema, da bo ta gospodarstvu pomagala predvsem z povečano podporo inovacijam »za razvoj materialov, ki se jih bo dalo preprosteje reciklirati, za bolj učinkovite postopke recikliranja in za odkrivanje ter odstranjevanje nevarnih snovi iz reciklirane plastike«. V prej omenjenem sektorju je na ravni Evropske unije sicer zaposlenih kar 1,5 milijona ljudi, po podatkih iz leta 2015 pa ta ustvari več kot 300 milijard evrov prometa letno (Tavčar, 2018).

2.3.5 Pravno-politični dejavniki

2.3.5.1 Pravno-politični dejavniki na ravni Slovenije

Na ravni Slovenije je zakonodaja, ki je najbolj relevantna za tematiko plastičnih vrečk, zagotovo *Uredba o ravnanju z embalažo in odpadno embalažo* (Uradni list RS, št. 84/06), katere glavni namen je zagotavljanje »visoke ravni varstva okolja in delovanja notranjega trga«, prav tako pa so v uredbi določena »pravila ravnanja v proizvodnji ter pri dajanju v promet in pri uporabi embalaže ter pravila ravnanja in drugi pogoji za zbiranje, ponovno uporabo, predelavo in odstranjevanje odpadne embalaže za preprečevanje ali zmanjševanje kakršnega koli vpliva embalaže in odpadne embalaže na okolje«. Kot je bilo to omenjeno že v sklopu gospodarskih dejavnikov, na področju obravnavane tematike prihaja do večjih sprememb; še posebej prelomno je leto 2019. Poleg obveznega poročanja o dajanju vrečk v promet, je s 1. januarjem 2019 zakonsko prepovedano tudi, da bi distributerji porabnikom plastične nosilne vrečke ponujali brezplačno. V primeru, da uredbe ne bodo upoštevali, bodo lahko kaznovani z globo 1.200€ ali več.

2.3.5.2 Pravno-politični dejavniki na ravni EU

Na ravni EU zakonodajo o ravnanju s plastično embalažo, na najvišji ravni ureja *Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta o embalaži in odpadni embalaži (94/62/ES)*. Ta je bila sprejeta leta 1994, nazadnje pa dopolnjena v letu 2018. Kljub urejeni zakonodaji pa so nekatere izmed držav pri urejanju problematike uspešnejše v primerjavi z drugimi, saj je v veliki meri sprejemanje ukrepov o načinu zmanjšanja porabe plastičnih vrečk v pristojnosti držav. Na ta problem je opozoril tudi Evropsko-ekonomski socialni odbor (EESO, 2014), ki meni, da na ravni EU ni konkretne zakonodaje, s katero bi bilo izrecno urejeno področje plastičnih nosilnih vrečk in tu vidi prostor za še dodatne izboljšave.

3 RAZISKAVA EKOLOŠKEGA VEDENJA PORABNIKOV IN NJIHOVEGA ODNOSA DO UPORABE PLASTIČNIH VREČK

3.1 Namen in cilji

Tretje poglavje označuje začetek empiričnega dela moje zaključne strokovne naloge. V prvem delu naloge sem tematiko spoznala in predstavila s teoretičnega vidika, v tem delu pa bom pridobljeno znanje še poglobila in tematiko poskusila spoznati z vidika, kot jo vidijo porabniki. Glavni namen raziskave je na podlagi pridobljenih podatkov, ki se nanašajo na ekološko ozaveščenost slovenskih porabnikov in njihov odnos do uporabe plastičnih vrečk, oblikovati ugotovitve in podati priporočila za nadaljnje raziskovanje obravnavane teme. Skozi raziskavo želim spoznati, če slovenski porabniki sebe dojemajo kot ekološko ozaveščene ter ugotoviti, kakšna so njihova stališča in odnos do uporabe plastičnih vrečk, in med drugim ugotoviti, če bi se jim bili pripravljene odpovedati.

3.2 Raziskovalna vprašanja in raziskovalne domneve

Na podlagi sekundarnih virov, uporabljenih v teoretičnem delu naloge, sem oblikovala 6 raziskovalnih vprašanj, katera mi bodo v pomoč pri oblikovanju vprašanj za anketni vprašalnik. Prav tako pa bom nekatere izmed raziskovalnih vprašanj preoblikovala v raziskovalne domneve, katere želim potrditi oziroma ovreči.

3.2.1 Raziskovalna vprašanja

1. Kako si slovenski porabniki razlagajo pojem ekološke ozaveščenosti?
2. Ali slovenski porabniki sebe smatrajo kot ekološko ozaveščene?
3. Ali so slovenski porabniki seznanjeni s problematiko uporabe plastičnih vrečk?
4. Kakšna so stališča slovenskih porabnikov do uporabe plastičnih vrečk?
5. Ali se slovenski porabniki strinjajo z ukinitvijo brezplačnih plastičnih vrečk?
6. Ali večja ekološka ozaveščenost porabnikov vpliva na njihovo pripravljenost odpovedati se uporabi plastičnih vrečk?

3.2.2 Raziskovalne domneve

Domneva 1: Slovenski porabniki sami sebe v povprečju vidijo kot ekološko ozaveščene.

Domnevo sem postavila na podlagi sekundarnega vira, in sicer raziskave, ki jo je izvedel Generalni direktorat za okolje Evropske komisije (2018). Po podatkih opravljene raziskave je kar 92 % slovenskih državljanov zaskrbljenih glede negativnega vpliva plastike na okolje, zaradi česar domnevam, da se ta zaskrbljenost odraža tudi na njihovi ekološki ozaveščenosti. Domnevo podpira tudi raziskava društev Ekologi brez meja in Očistimo Slovenijo iz leta 2018, v kateri je kar 64,1 % izmed 1964 anketirancev odgovorilo, da jim je varstvo okolja zelo pomembno, 84 % anketirancev pa je mnenja, da se obnašajo ekološko (Zorko, 2018).

Domneva 2: Več kot 50 % slovenskih porabnikov se zaveda problematike plastičnih vrečk.

Tudi druga domneva je postavljena na podlagi sekundarnih virov. Po podatkih Generalnega direktorata za okolje (2018) namreč v povprečju 79 % vseh slovenskih državljanov k zmanjševanju plastičnih odpadkov prispeva z zmanjševanjem uporabe plastičnih vrečk, kar mi pove, da se problematike na takšen ali drugačen način zavedajo. Prav tako sem skozi različne pogovore (ki niso bili izvedeni v sklopu raziskave) s strani sogovornikov dobila občutek, da se problematike zavedajo oziroma so z njo do neke mere seznanjeni.

Domneva 3: Ekološko zavedni porabniki so se bolj pripravljene odpovedati uporabi plastičnih vrečk.

Tako kot prejšnji dve domnevi je tudi tretja domneva postavljena na podlagi sekundarnih virov. Nair (2015, str. 176) v svojem članku, kjer obravnava značilnosti ekološko ozaveščenih porabnikov, navaja, da ti navadno pri svojem vedenju sprejemajo več t.i. »zelenih« odločitev v primerjavi z porabniki, ki jih za okolje ne skrbi v tolikšni meri. S to domnevo želim predvsem ugotoviti, če to velja tudi za področje plastičnih vrečk.

Domneva 4: Več kot 50 % slovenskih porabnikov se je pripravljene odpovedati uporabi plastičnih vrečk.

Tudi zadnja domneva je bila postavljena na podlagi sekundarnega vira, in sicer članka Luke Mlakarja za portal Siol, v katerem povzema opažanja večjih slovenskih trgovcev o vplivu uvedbe obveznega plačila plastičnih vrečk na prodajo. V prodajalnah Spar opažajo, da je upadla tako prodaja kot uporaba plastičnih vrečk, medtem ko se je v prodajalnah Mercator povečala prodaja in uporaba bolj trajnostnih vrečk. Slednji opažajo, da se več ljudi za lastne vrečke odloča tudi na samopostrežnih blagajnah, prav tako pa so si vsi trgovci enotni, da je porasla uporaba lastnih vrečk ter papirnatih vrečk za večkratno uporabo. V članku lahko med drugim zasledimo tudi, da se je že v prvem mesecu po uvedbi obveznega plačila plastičnih vrečk spremenil odnos porabnikov do uporabe le-teh, zaradi česar domnevam, da so se njihovi uporabi pripravljene tudi odpovedati. (Mlakar, 2019).

3.3 Metodologija raziskave

Z namenom pridobiti odgovore na moja raziskovalna vprašanja oziroma domneve, sem v empiričnem delu uporabila kvantitativno metodo zbiranja podatkov, in sicer anketni vprašalnik. Za to sem uporabila aplikacijo za spletno anketiranje Ika, saj menim, da mi je ta omogočila na enostaven način doseči večje število ljudi; v vzorec sem poskušala zajeti vsaj 100 ljudi. Za analiziranje pridobljenih podatkov sem uporabila program SPSS.

Pred objavo sem vprašalnik testirala pri 10 ljudeh, med njimi so bili člani moje družine, prijatelji ter sošolci na fakulteti. S testiranjem sem želela preveriti, če je dolžina vprašalnika ustrezna in anketirancem omogoča osredotočenost čez celotno reševanje ter če so vprašanja razumljiva. Pri sestavljanju vprašalnika sem se srečala z manjšo dilemo pri prvem vprašanju, in sicer nisem bila prepričana, kateri izmed dveh načinov podajanja odgovorov bi bil bolj ustrezen. Testirani posamezniki so pri vprašanju »Kako pogosto ste v zadnjem mesecu pri nakupovanju v živilskih trgovinah uporabili novo plastično vrečko?« tako lahko izbirali med dvema možnostima, in sicer:

Tabela 1: Možnosti odgovorov za prvo vprašanje

Možnost 1	Možnost 2
<ul style="list-style-type: none">• 1 – Nikoli• 2 – V manj kot 50 % primerov• 3 – V približno 50 % primerov• 4 – V več kot 50 % primerov• 5 – Vsakič	<ul style="list-style-type: none">• 1 – Nikoli• 2 – V približno četrtini primerov• 3 – V približno polovici primerov• 4 – V približno treh četrtinah primerov• 5 – Vsakič

Vir: Lastno delo.

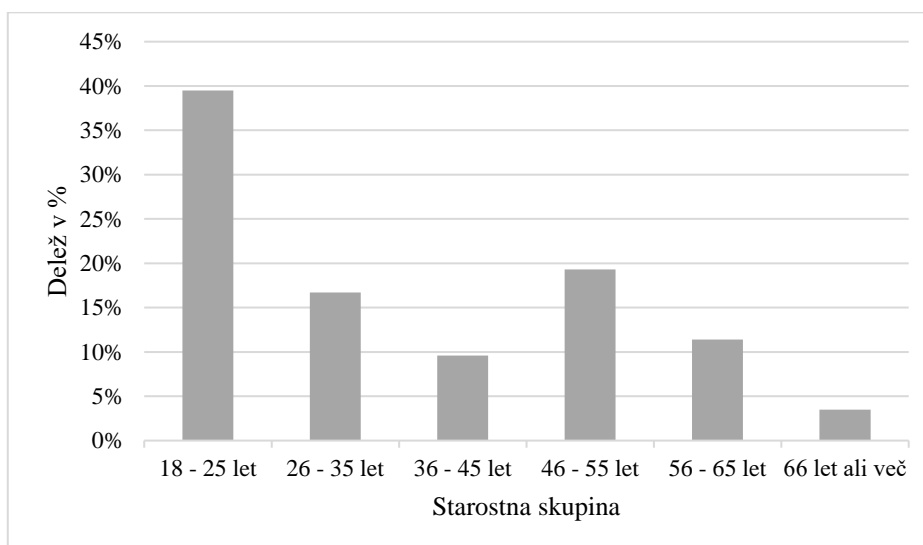
Kot bolj ustrezno so izbrali **Možnost 1**, zato sem le-to tudi uporabila v končni različici vprašalnika. Pri moji raziskavi sem se odločila uporabiti neverjetnostno vzorčenje, bolj natančneje priložnostni vzorec. Vprašalnik sem sprva delila samo na svojem Facebook računu, nato pa je povezavo do vprašalnika naprej med svoje prijatelje delilo še nekaj prijateljev ter članov moje družine, zaradi česar se lahko smatra, da je bil pri raziskavi uporabljen tudi vzorec na osnovi snežene kepe.

3.4 Rezultati raziskave

3.4.1 Predstavitev vzorca

V mojem primeru so populacijo predstavljali vsi posamezniki starejši od 18 let na območju Slovenije, ki nakupujejo v živilskih trgovinah. Za zbiranje odgovorov sem izbrala aplikacijo za spletno anketiranje Ika, na ta način pa mi je uspelo zbrati 114 odgovorov, od tega je vprašalnik je rešilo 77 žensk (67,5 %) in 37 moških (32,5 %).

Slika 2: Starost anketirancev

Vir: Lastno delo.

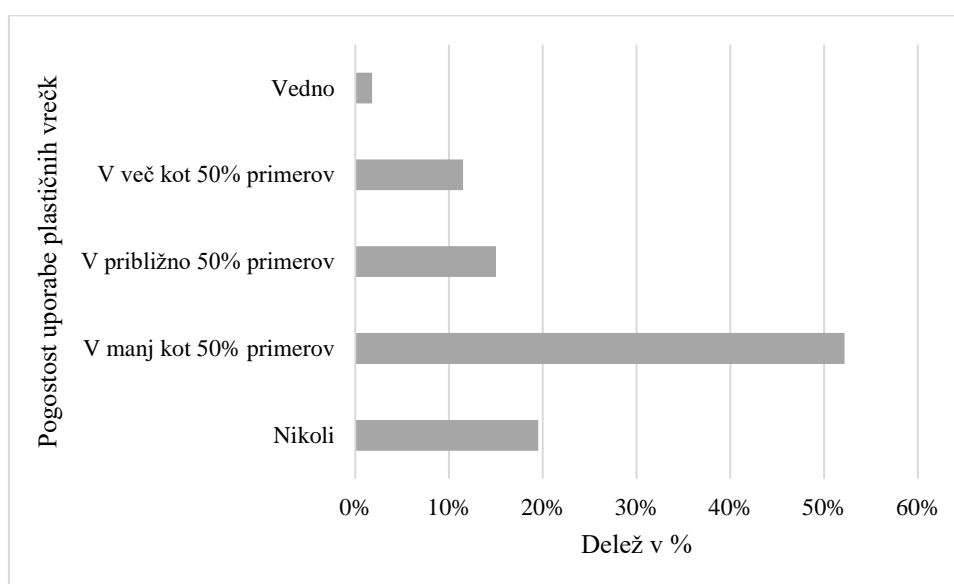
V vzorec mi je uspelo zajeti anketirance iz šestih različnih starostnih skupin (Slika 2), med temi jih največ spada v starostno skupino od 18-25 let (39,5 %). Dejstvo, da med vsemi starostnimi skupinami prevladuje prej omenjena skupina, lahko pripišemo temu, da je bila anketa sprva deljena na družbenem omrežju Facebook, ki ga skupina uporablja v zelo velikem številu. Najmanj anketirancev spada v starostno skupino 66 let in več (3,5 %). Med anketiranci prevladujejo tisti z dokončano štiriletno srednjo šolo oziroma gimnazijo, s kar 50 %. Sledijo jim anketiranci z višješolsko, visokošolsko oziroma univerzitetno izobrazbo (39,5 %) ter anketiranci s poklicno šolo (7,0 %). Najmanj anketirancev ima dokončano osnovno šolo (1,8 %) in magisterij oziroma doktorat (1,8 %). Izpisi frekvenčnih porazdelitev iz programa SPSS za spol, starost in izobrazbo anketirancev so priloženi Prilogi 6.

3.4.2 Rezultati po vprašanjih

– Vprašanje 1: *Kako pogosto ste v zadnjem mesecu pri nakupovanju v živilskih trgovinah uporabili novo plastično vrečko?*

S prvim vprašanjem sem želela že na samem začetku spoznati navade anketirancev glede uporabe plastičnih vrečk pri nakupovanju v živilskih trgovinah. Glede na njihove odgovore sem ugotovila, da je kar 52,2 % anketirancev novo plastično vrečko pri nakupovanju v živilskih trgovinah uporabilo v manj kot 50 % primerov (Slika 3). To še dodatno potrjuje tudi modus oziroma najpogosteje izbrana vrednost, saj je ta enaka 2. Relativno velik odstotek anketirancev v zadnjem mesecu pri nakupovanju ni uporabljal novih plastičnih vrečk, ta namreč znaša 19,5 %, prav tako pa je to tudi drugi najpogostejši odgovor. Najmanj, samo 1,8 % anketirancev, je novo plastično vrečko uporabilo ob vsakem nakupu. Izpis frekvenčne porazdelitve iz programa SPSS za Vprašanje 1 je priložen Prilogi 2.

Slika 3: Pogostost uporabe novih plastičnih vrečk v zadnjem mesecu

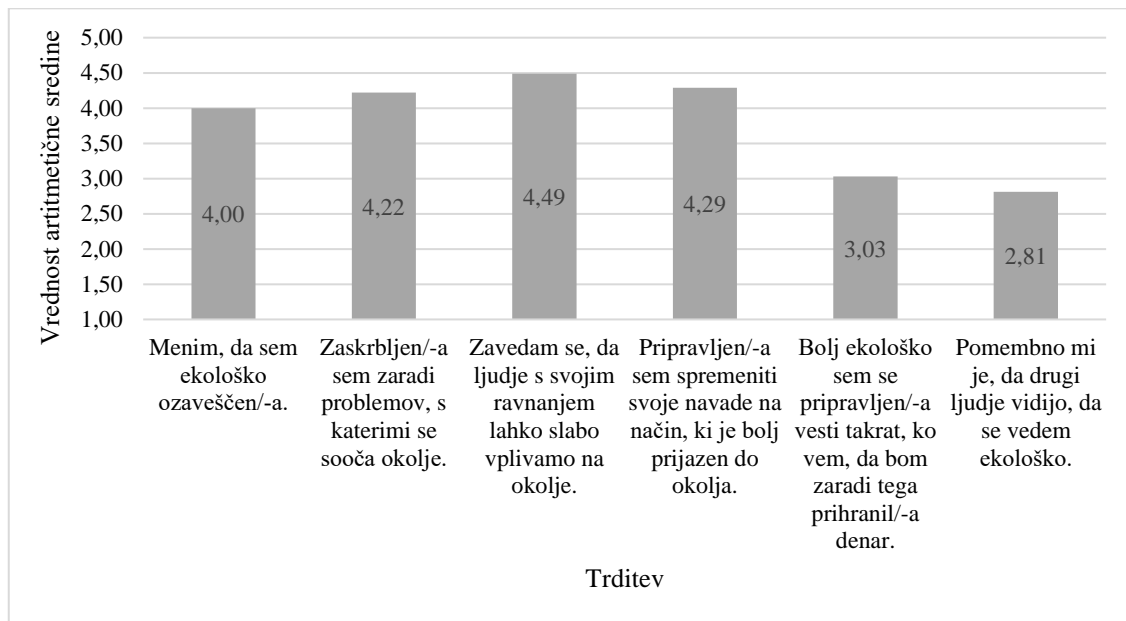
Vir: Lastno delo.

– **Vprašanje 2: Označite, v kolikšni meri se strinjate s trditvami, ki se nanašajo na ekološko ozaveščenost.**

V sklopu drugega vprašanja sem anketirancem ponudila niz trditev, s katerimi sem želela ugotoviti, kako ekološko ozaveščeni so oziroma kako gledajo na tematike, povezane z ekološko ozaveščenostjo. S trditvami sem med drugim poskušala pridobiti vpogled v njihove motive za ekološko vedenje, v njihovo pripravljenost spreminjanja navad na način, bolj prijazen okolju, ter raven njihove ekološke ozaveščenosti. Pri trditvi »Menim, da sem ekološko ozaveščen/-a.« je kar 71,9 % anketirancev izbralo možnost *Strinjam se*, 15,8 % pa možnost *Popolnoma se strinjam*, kar pomeni, da več kot polovica anketirancev sebe dojema kot ekološko ozaveščene (Priloga 3, Tabela 4).

Anketiranci so sicer najmočnejše strinjanje izrazili s trditvijo »Zavedam se, da ljudje s svojim ravnanjem lahko slabo vplivamo na okolje.«, kjer aritmetična sredina znaša 4,49, standardni odklon pa 0,618. Precej močno strinjanje so v povprečju izrazili tudi s trditvama »Pripravljen/-a sem spremeniti svoje navade na način, ki je bolj prijazen do okolja.« in »Zaskrbljen/-a sem zaradi problemov, s katerimi se sooča okolje.«, pri katerima je vrednost aritmetične sredine 4,29 (standardni odklon 0,698) oziroma 4,22 (standardni odklon 0,762). Kot sem to pričakovala, so najmanjše strinjanje izrazili s trditvijo »Pomembno mi je, da drugi ljudje vidijo, da se vedem ekološko.«, pri kateri aritmetična sredina znaša 2,81. Aritmetične sredine za posamezne trditve so prikazane v Sliki 4, izpis iz programa SPSS za Vprašanje 2 pa je priložen Prilogi 3.

Slika 4: Aritmetične sredine trditev pri drugem vprašanju

Vir: Lastno delo.

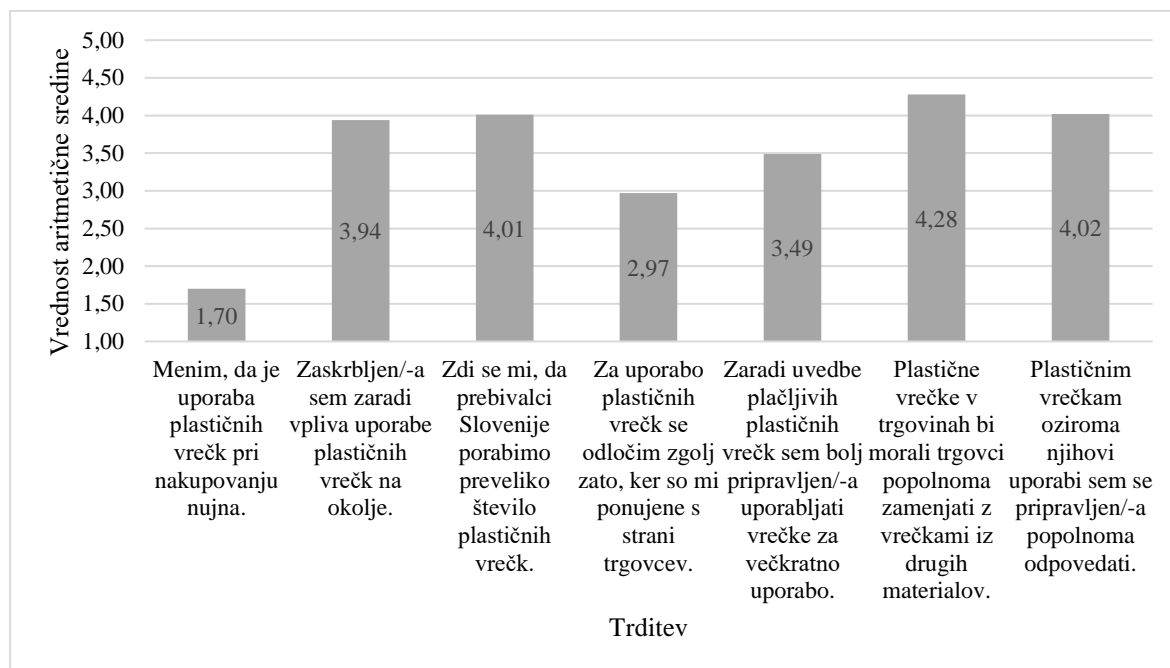
- **Vprašanje 3:** Označite, v kolikšni meri se strinjate s trditvami, ki se nanašajo na uporabo plastičnih vrečk.

Pri tretjem vprašanju sem anketirancem ponudila niz trditev, s katerimi sem želela ugotoviti, kako dojemajo uporabo plastičnih vrečk. Trditve so mi med drugim ponudile vpogled v mnenja porabnikov o nujnosti uporabe plastičnih vrečk pri nakupovanju, njihovi zaskrbljenosti zaradi vpliva plastičnih vrečk na okolje ter o njihovi pripravljenosti odpovedati se plastičnim vrečkam. Kar 40,5 % anketirancev je pri trditvi »Plastičnim vrečkam oziroma njihovi uporabi sem se pripravljen popolnoma odpovedati.« kot svoj odgovor izbralo možnost *Popolnoma se strinjam*, kar je bil tudi najpogosteje izbran odgovor pri prej omenjeni trditvi. Če temu prištejemo še odgovore anketirancev, ki so izbrali možnost *Strinjam se* (37,8 %), je iz podatkov razvidno, da so se anketiranci v veliki večini pripravljene odpovedati uporabi plastičnih vrečk (Priloga 4, Tabela 6).

Pri vprašanju je bilo največje nestrinjanje s trditvijo »Menim, da je uporaba plastičnih vrečk pri nakupovanju nujna.«, in sicer vrednost aritmetične sredine znaša 1,70, standardni odklon pa 0,775. Vendar pa je ob tem potrebno omeniti, da v tem primeru nestrinjanje lahko razumemo kot dobro, saj to pomeni, da anketiranci uporabe plastičnih vrečk pri nakupovanju ne dojemajo kot nujne. Trditev, do katere so bili precej nevtralni, je trditev »Za uporabo plastičnih vrečk se odločim zgolj zato, ker so mi ponujene s strani trgovcev.«, kjer aritmetična sredina znaša 2,97 (standardni odklon 1,313). Največje strinjanje so pokazali s trditvijo »Plastične vrečke v trgovinah bi morali trgovci popolnoma zamenjati z vrečkami iz drugih materialov.«, kjer je aritmetična sredina znašala 4,28 (standardni odklon 0,893). Prav tako se je izkazalo, da so porabniki po uvedbi obveznega plačila plastičnih vrečk precej bolj

pripravljene uporabljati lastne vrečke; pri tej trditvi aritmetična sredina znaša 3,49, standardni odklon pa 1,132. Aritmetične sredine za posamezne trditve so prikazane v Sliki 5, izpis iz programa SPSS za Vprašanje 3 pa je priložen Prilogi 4.

Slika 5: Aritmetične sredine trditev pri tretjem vprašanju

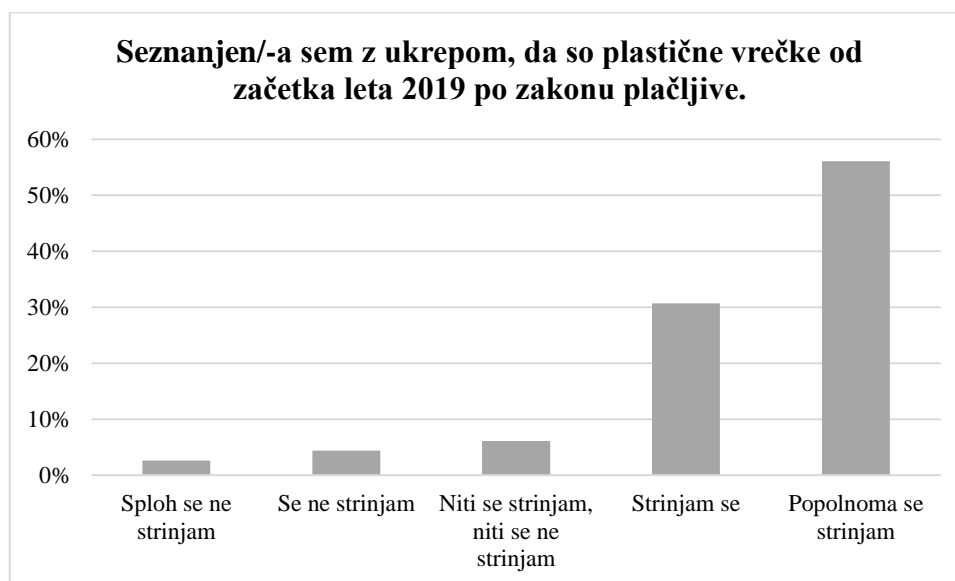
Vir: Lastno delo.

– **Vprašanje 4:** Označite, v kolikšni meri se strinjate s spodnjima trditvama.

Trditvi sta se nanašali na dejstvo, da so plastične vrečke od 1.1.2019 naprej v trgovinah po zakonu plačljive. Skozi odgovore anketirancev sem želela ugotoviti, če so z uvedbo ukrepa seznanjeni ter če ta ukrep podpirajo oziroma mu nasprotujejo. Z obema trditvama so anketiranci izrazili močno strinjanje, saj je pri obeh aritmetična sredina znašala več kot 4,3. Pri prvi trditvi je standardni odklon znašal 0,965, pri drugi trditvi pa 0,785.

Kot je to razvidno iz spodnje Slike 6, so anketiranci pokazali močno seznanjenost z ukrepom vlade o plačljivosti plastičnih vrečk, saj se je s trditvijo »Seznanjen/-a sem z ukrepom, da so plastične vrečke od začetka leta 2019 po zakonu plačljive.«, popolnoma strinjalo 56,1 % anketirancev, kar predstavlja več kot polovico vseh anketiranih, 30,7 % anketirancev pa se je s trditvijo strinjalo. Le majhen del (2,6 %) anketiranih se s trditvijo ni strinjal oziroma z ukrepom ni seznanjen.

Slika 6: Seznanjenost z ukrepom vlade o plačljivosti plastičnih vrečk

Vir: Lastno delo.

Anketiranci so tudi pri drugi trditvi v veliki večini mnenja, da je bila uvedba ukrepa s strani vlade pravilna odločitev, saj se je s trditvijo »Podpiram ukrep vlade o uvedbi obveznega plačila plastičnih vrečk.« popolnoma strinjala skoraj polovica vseh anketirancev (49,1 %), 37 % anketirancev pa je ob reševanju ankete izbralo možnost *Strinjam se*. Tako kot pri trditvi, s katero sem preverjala seznanjenost anketirancev z ukrepom, se tudi pri tej trditvi ponovno le majhen del (2,7 %) anketirancev s trditvijo ni strinjal oziroma ukrepa ne podpira. Ob tem je vredno tudi omeniti, da možnosti *Sploh se ne strinjam* ni izbral nihče izmed anketiranih. Izpisi iz programa SPSS za Vprašanje 4 so priloženi Prilogi 5.

3.4.3 Preverjanje domnev

Domneva 1: Slovenski porabniki sami sebe v povprečju vidijo kot ekološko ozaveščene.

Za preverjanje prve izmed štirih domnev sem uporabila T-preizkus. Gre za parametrični preizkus, z njim pa sem želela potrditi oziroma ovreči mojo domnevo o ekološki ozaveščenosti slovenskih porabnikov. Z namenom izvedbe testa sem oblikovala ničelno in alternativno domnevo:

$$H_0: \mu \leq 3$$

$$H_1: \mu > 3$$

Na podlagi vzorčnih podatkov lahko zavrnem H_0 pri zanemarljivi stopnji značilnosti ($P=0,000$) in sprejemem sklep, da se slovenski porabniki smatrajo kot ekološko ozaveščene. Izpis iz programa SPSS za Domnevo 1 je priložen Prilogi 7 (Tabela 13).

Domneva 2: Več kot 50 % slovenskih porabnikov se zaveda problematike plastičnih vrečk.

Za preverjanje druge domneve sem uporabila Z-preizkus za delež. V nasprotju s prvo domnevo gre tu za neparametrični preizkus, z njim pa sem želela potrditi oziroma ovreči mojo domnevo o zavedanju porabnikov o problematiki plastičnih vrečk. Z namenom izvedbe testa sem oblikovala ničelno in alternativno domnevo:

$$H_0: \pi \leq 0,50$$

$$H_1: \pi > 0,50$$

Na podlagi vzorčnih podatkov lahko zavrnem H_0 pri zanemarljivi stopnji značilnosti ($P=0,000$) in sprejemem sklep, da je delež slovenskih porabnikov, ki se zavedajo problematike plastičnih vrečk, večji od 0,50. Izpis iz programa SPSS za Domnevo 2 je priložen Prilogi 7 (Tabela 14).

Domneva 3: Ekološko zavedni porabniki so se bolj pripravljene odpovedati uporabi plastičnih vrečk.

Tretjo domnevo sem preverjala na podlagi trditev »Menim, da sem ekološko ozaveščen/-a.« (Spremenljivka 1) in »Plastičnim vrečkam oziroma njihovi uporabi sem se pripravljene/-a popolnoma odpovedati.« (Spremenljivka 2). Za preverjanje te domneve sem predpostavila, da obstaja povezanost med ekološko ozaveščenostjo porabnikov in pripravljenostjo odpovedati se plastičnim vrečkam.

H_0 : Med spremenljivkama 1 in 2 ni povezave

H_1 : Med spremenljivkama 1 in 2 obstaja povezava

Da bi ugotovila v kolikšni meri sta spremenljivki povezani, sem izračunala Pearsonov korelacijski koeficient, ki znaša 0,438, korelacija pa je statistično značilna pri stopnji značilnosti $P=0,01$ (Priloga 7, Tabela 15). To pomeni, da med spremenljivkama obstaja povezanost, in sicer je ta srednje močna. Po Cohenu (1992, str. 157) vrednost korelacijskega koeficienta $r = .30$ namreč predstavlja srednjo povezanost spremenljivk.

Na podlagi vzorčnih podatkov lahko zavrnem H_0 pri zanemarljivi stopnji značilnosti ($P=0,000$) in sprejemem sklep, da med spremenljivkama obstaja povezava. Lahko sklepam, da so se ekološko zavedni porabniki bolj pripravljene odpovedati uporabi plastičnih vrečk.

Domneva 4: Več kot 50 % slovenskih porabnikov se je pripravljene odpovedati uporabi plastičnih vrečk.

Za četrto domnevo sem uporabila Z-preizkus za delež (Priloga 7, Tabela 16). Preizkus je podrobneje že opisan pri drugi domnevi, z njim pa sem želela potrditi oziroma ovreči mojo domnevo o pripravljenosti slovenskih porabnikov odpovedati se uporabi plastičnih vrečk. Z namenom izvedbe testa sem oblikovala ničelno in alternativno domnevo:

$H_0: \pi \leq 0,50$

$H_1: \pi > 0,50$

Na podlagi vzorčnih podatkov lahko zavrnem H_0 pri zanemarljivi stopnji značilnosti ($P=0,000$) in sprejemem sklep, da je delež slovenskih porabnikov, ki se je pripravljeno odpovedati uporabi plastičnih vrečk, večji od 0,50.

3.5 Povzetek ugotovitev

Menim, da mi je raziskava omogočila dober vpogled v miselnost slovenskih porabnikov o obravnavani tematiki. Eden od pogojev, da je bila raziskava lahko uspešna, je bilo ustrezno število enot v vzorcu, s katerim sem zelo zadovoljna. Na podlagi odgovorov 114 anketirancev, od tega 77 žensk in 37 moških, sem med drugim pridobila odgovore na moja raziskovalna vprašanja in raziskovalne domneve, ki jih bom povzela v nadaljevanju.

Pri prvi domnevi sem predpostavila, da slovenski porabniki sebe dojemajo kot ekološko ozaveščene. Domneva je bila potrjena na podlagi statističnega testa, prav tako pa je bilo to tudi razvidno iz njihovih odgovorov na ostale trditve, ki so se nanašale na njihovo ekološko ozaveščenost. Pri trditvah so anketiranci v veliki meri izrazili, da so zaskrbljeni zaradi problemov, s katerimi se sooča okolje ter da so svoje navade pripravljeno spremeniti na način, prijaznejši okolju. Kljub temu pa še vedno ostajajo precej nevtralni do trditev, ki se nanašajo na njihove motive za ekološko vedenje.

Z drugo domnevo sem želela ugotoviti, če je ekološka ozaveščenost slovenskih porabnikov vidna tudi na področju plastičnih vrečk. Na podlagi pridobljenih podatkov in izvedenega statističnega testa je bila domneva potrjena, kar pomeni, da se več kot 50 % slovenskih porabnikov zaveda problematike plastičnih vrečk. Skozi odgovore anketirancev sem med drugim izvedela tudi, da uporabe plastičnih vrečk pri nakupovanju ne dojemajo kot nujne ter da so mnenja, da prebivalci Slovenije porabimo preveliko število plastičnih vrečk. Prav tako so mnenja, da bi morali trgovci plastične vrečke v trgovinah popolnoma zamenjati z vrečkami iz drugih materialov.

V sklopu tretje domneve sem želela ugotoviti, če ekološka ozaveščenost porabnikov vpliva na njihovo pripravljenost odpovedati se plastičnim vrečkam in predpostavila, da obstaja povezava med ekološko ozaveščenostjo porabnikov in pripravljenostjo odpovedati se uporabi plastičnih vrečk. Glede na izvedeni statistični test med spremenljivkama obstaja povezava, kar pomeni, da je domneva potrjena. Raven ekološke ozaveščenosti med anketiranci je glede na njihove odgovore precej visoka, saj je več kot polovica anketirancev izrazila strinjanje s trditvijo, ki se je nanašala na njihovo mnenje o lastni ekološki ozaveščenosti. Prav tako se je glede na rezultate več kot polovica anketirancev pripravljena odpovedati uporabi plastičnih vrečk (40,5 % anketirancev je izbralo možnost *Popolnoma se strinjam*, 37,8 % pa *Strinjam se*).

Pri četrti domnevi sem predpostavila, da se je več kot 50 % slovenskih porabnikov pripravljenih odpovedati uporabi plastičnih vrečk, na podlagi statističnega testa in odgovorov anketirancev pa sem jo lahko tudi potrdila. Kot že omenjeno v prejšnjem odstavku, so anketiranci v velikem številu izrazili strinjanje s trditvijo, ki je preverjala njihovo pripravljenost odpovedati se plastičnim vrečkam. Menim, da k temu v veliki meri pripomore to, da uporabe plastičnih vrečk ne dojemajo kot nujne ter da so že zdaj namesto plastičnih vrečk pri nakupovanju pripravljene uporabljati vrečke iz drugih materialov.

3.6 Priporočila za podjetja in možnosti za nadaljnje raziskave

Trgovcem, ki se pri svojem poslovanju srečujejo s plastičnimi vrečkami, predlagam, da postopoma zmanjšujejo število vrečk, ki jih ponujajo oziroma razmišljajo v smeri ukinitve le-teh ter jih nadomestijo z vrečkami iz drugih materialov, saj je na podlagi odgovorov anketirancev razvidno, da ti menijo, da bi morali trgovci plastične vrečke v trgovinah popolnoma nadomestiti z vrečkami iz drugih materialov. V kontekstu živilskih trgovin to velja predvsem za plastične vrečke, ki jih lahko najdemo na oddelku za sadje in zelenjavo, do katerih porabniki lahko še vedno dostopajo brezplačno. Prav tako bi trgovcem svetovala, naj se pri svojem poslovanju čim pogosteje odločajo za uvajanje trajnostnih praks in na ta način porabnikom omogočijo, da ravnajo še bolj ekološko.

Kot možnost za nadaljnje raziskovanje predlagam, da bi lahko poskušali pridobiti še podrobnejši vpogled v motive porabnikov pri ekološkem vedenju, saj skozi raziskavo nisem uspela pridobiti točnega odgovora na to, kaj slovenske porabnike motivira za ekološko vedenje. Prav tako bi lahko v vzorec poskušali zajeti bolj enakomerno število enot iz vseh starostnih skupin. Tako bi lahko pridobili več med seboj primerljivih rezultatov, med drugim bi na primer lahko poskusili ugotoviti, ali se odnos do uporabe plastičnih vrečk in raven ekološke ozaveščenosti razlikuje med starostnimi skupinami oziroma generacijami. Glavna omejitev moje raziskave je bilo zbiranje odgovorov anketirancev na podlagi neverjetnostnega vzorčenja s priložnostnim vzorcem, saj mi je to onemogočilo posplošiti rezultate na celotno populacijo. Pri nadaljnjem raziskovanju bi se tako lahko odločili za vzorčenje na način, ki bi omogočil posploševanje rezultatov.

SKLEP

V zaključni strokovni nalogi sem obravnavala ekološko vedenje porabnikov, zaradi velike relevantnosti pa sem tematiko navezala še na problematiko plastičnih vrečk. V prvem delu naloge sem temo spoznala s teoretičnega vidika, v empiričnem delu pa sem se osredotočila na raziskavo, izvedeno z namenom podrobneje spoznati področje ekološkega vedenja porabnikov in področje plastičnih vrečk ter na podlagi pridobljenih podatkov oblikovati ugotovitve in podati priporočila za nadaljnje raziskovanje obravnavanih tem. Skozi raziskavo sem želela spoznati, če slovenski porabniki sebe dojemajo kot ekološko ozaveščene ter ugotoviti, kakšna so njihova stališča do uporabe plastičnih vrečk.

Ekološko zavest razumemo kot sposobnost posameznika, da zaznava in razumeva probleme okolja ter da je o teh zaskrbljen in jih je pripravljen reševati (Rojšek, 1987, str. 182), samo ekološko vedenje pa je lahko odvisno od različnih dejavnikov, kot so seznanjenost posameznika s problematiko, občutek dolžnosti ukrepanja v zvezi z dano problematiko ter vrednotami, ki jih ima do okolja. Ti dejavniki porabnike vodijo do namere ekološkega vedenja, do dejanskega ekološkega vedenja pa pride takrat, ko porabniki sprejemajo konkretne odločitve, ki pozitivno vplivajo na okolje (Kaiser, et. al., 1999, str. 62).

Za večino ljudi je ob omembi plastičnih vrečk prva asociacija nakupovanje, zaradi česar bi lahko rekli, da so plastične vrečke na nek način postale sinonim za potrošništvo. Vendar pa tudi na tem področju prihaja do velikih sprememb. Že raziskava Ekologov brez meja (2014) je pokazala, da so bili porabniki po uvedbi plačljivih vrečk s strani trgovcev bolj pripravljeni uporabljati lastne vrečke, do podobnih opažanj pa je prišlo tudi po uvedbi **obveznega** plačila plastičnih vrečk v začetku leta 2019. Luka Mlakar (2019) po navedbah trgovcev povzema, da je med porabniki porasla uporaba lastnih vrečk ter papirnatih vrečk za večkratno uporabo.

Na podlagi izvedene raziskave sem ugotovila, da slovenski porabniki sami sebe v povprečju smatrajo kot ekološko ozaveščene ter da njihova ekološka ozaveščenost vpliva na njihovo pripravljenost odpovedati se uporabi plastičnih vrečk. Glede na odgovore anketirancev je razvidno, da so zaskrbljeni zaradi problemov, s katerimi se sooča okolje ter da so pripravljeni svoje navade spremeniti na način, ki bolj prijazen okolju. Anketiranci so bili sicer do trditev, ki sta bili provokativnejši od preostalih (*»Bolja ekološko sem se pripravljena/-a vesti takrat, ko vem, da bom zaradi tega prihranila/-a denar.«* ter *»Pomembno mi je, da drugi ljudje vidijo, da se vedem ekološko.«*) popolnoma nevtralni.

Več kot 50 % slovenskih porabnikov se zaveda problematike plastičnih vrečk, nadalje pa je z uredbo vlade o uvedbi obveznega plačila plastičnih vrečk seznanjena več kot polovica anketirancev (56,1 %). Prav tako se je več kot 50 % porabnikov pripravljenih odpovedati uporabi plastičnih vrečk; eden izmed glavnih ciljev je bil med drugim ugotoviti, ali so se porabniki plastičnim vrečkam pripravljeno odpovedati, kar lahko na podlagi domnev in preostalih ugotovitev potrdim. Njihovo pripravljenost potrjuje tudi dejstvo, da so mnenja, da uporaba plastičnih vrečk pri nakupovanju ni nujna ter da bi morali trgovci plastične vrečke v trgovinah popolnoma nadomestiti z vrečkami iz drugih materialov, kar je bila tudi trditev, s katero so anketiranci pokazali največjo strinjanje. Prav tako bi bili pripravljeno uporabljati vrečke iz drugih materialov; njihovo mnenje o (ne)nujnosti uporabe plastičnih vrečk in njihovo pripravljenost k zmanjšanju uporabe dodatno potrjuje še podatek, da je več kot polovica (52,2 %) anketirancev novo plastično vrečko pri nakupovanju v živilskih trgovinah v zadnjem mesecu uporabila v manj kot 50 % primerov.

Menim, da se obe področji (področje ekološkega vedenja ter plastičnih vrečk) nenehno razvijata in spreminjata. V sklopu področja plastičnih vrečk sem imela eno izmed teh sprememb možnost spremljati v času pisanja moje zaključne strokovne naloge, in sicer je bila to uvedba obveznega plačila plastičnih vrečk. Že v prvem mesecu po uvedbi obveznega

plačila je bilo razvidno, da se je spremenil odnos porabnikov do uporabe plastičnih vrečk, saj je prodaja le-teh upadla, povečala pa se je uporaba vrečk za večkratno uporabo ter lastnih vrečk (Mlakar, 2019). Če sem v uvodu napisala, da moramo ljudje kot porabniki sprejeti odgovornost za svoje ravnanje in za konkretnije spremembe to tudi spremeniti, sem glede na pridobljene podatke mnenja, da smo kot družba na dobri poti k trajnejšim spremembam. Dejstvo pa je, da bo za še učinkovitejše spremembe pomembno sodelovanje s strani vseh vpletenih, saj lahko le tako dosežemo dolgoročne rezultate.

LITERATURA IN VIRI

1. Associated Press in Jakarta. (2018, 20. november). Indonesia: dead whale had 1,000 pieces of plastic in stomach. *The Guardian*. Pridobljeno 23. novembra 2018 iz <https://www.theguardian.com/environment/2018/nov/20/indonesia-dead-whale-had-1000-pieces-of-plastic-in-stomach>
2. Avramova, Y. R. & van Trijp, H. C. M. (2014). Multiple Selves in Sustainable Consumption: An Introduction. V van Trijp, H.C.M. (ur.), *Encouraging Sustainable Behavior: Psychology and the Environment* (str. 3–10). New York: Psychology Press.
3. Carrington, M., Neville, B., & Whitwell, G. (2010). Why Ethical Consumers Don't Walk Their Talk: Towards a Framework for Understanding the Gap Between the Ethical Purchase Intentions and Actual Buying Behaviour of Ethically Minded Consumers. *Journal of Business Ethics*, 97(1), 139–158.
4. Clayton, S., & Myers, G. (2015). *Conservation Psychology: Understanding and promoting human care for nature* (2. izd.). West Sussex: John Wiley & Sons Ltd.
5. Cohen, J. (1992). A Power Primer. *Psychological Bulletin*, 112(1), 155–159.
6. Conway, C. (2007, 1. april). *Taking Aim at All Those Plastic Bags*. Pridobljeno 25. novembra 2018 iz <https://www.nytimes.com/2007/04/01/weekinreview/01basics.html>
7. Delo. (2018, 23. maj). *Veste, koliko plastičnih vrečk letno porabi povprečen Slovenec?* Pridobljeno 3. novembra 2018 iz <https://www.delo.si/novice/slovenija/veste-koliko-plasticnih-vreck-letno-porabi-povprecen-slovenec-53280.html>
8. Ekologi brez meja. (2014). *O projektu Vrečka na vrečko*. Pridobljeno 2. novembra 2018 iz http://ebm.si/m/Vrečka_na_vrečko_gradivo_2014.pdf
9. EuroCommerce. (2014). *Lightweight plastic carrier bags: Position paper on EP amendments to Directive 94/62/EC*. Pridobljeno 18. novembra 2018 iz https://www.eurocommerce.eu/media/86311/EuroCommerce%20position_lightweight%20plastic%20carrier%20bags_.pdf
10. Eurostat. (2018). *Packaging waste by waste management operations and waste flow*. Pridobljeno 17. novembra 2018 iz <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/waste/key-waste-streams/packaging>
11. Evropska komisija. (2018, 16. januar). *Prva vseevropska strategija za plastične odpadke*. Pridobljeno 17. novembra 2018 iz https://ec.europa.eu/slovenia/news/plasticsstrategy_sl
12. Generalni direktorat za okolje (Evropska komisija). (2018). *Spremenimo način uporabe plastike*. Luxembourg: Urad za publikacije Evropske unije.

13. Hautala, H. (2018, 24. april). *The EU can be a leading developer of plastic alternatives*. Pridobljeno 17. novembra 2018 iz <https://www.sitra.fi/en/blogs/eu-can-leading-developer-plastic-alternatives/>
14. Helweg-Larsen, M. (2018, 19. september). *Why Denmark dominates the World Happiness Report rankings year after year*. Pridobljeno 1. decembra 2018 iz <https://theconversation.com/why-denmark-dominates-the-world-happiness-report-rankings-year-after-year-93542>
15. Kaiser, F. G., & Shimoda, T. A. (1999). Responsibility as a predictor of ecological behavior. *Journal of Environmental Psychology*, 19(3), 243–253.
16. Kaiser, F. G., Ranney, M., Hartig, T., & Bowler, P. A. (1999). Ecological Behavior, Environmental Attitude, and Feelings of Responsibility for the Environment. *European Psychologist*, 4(2), 59–74.
17. Kosec, J. (2013, 6. november). Plastičnih vrečk ne bo manj, le dražje bodo. *Finance*. Pridobljeno 9. novembra 2018 iz <https://www.finance.si/8350790/Plasticnih-vreck-ne-bo-manj-le-drazje-bodo?cctest&metered=yes&sid=554191045>
18. Mlakar, L. (2019, 7. februar). Uporaba in prodaja plastičnih vrečk v nekaterih trgovinah močno upadla. *Siol.net*. Pridobljeno 9. februarja 2019 iz <https://siol.net/novice/slovenija/uporaba-in-prodaja-plasticnih-vreck-v-nekaterih-trgovinah-mocno-upadla-489705>
19. Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora (EESO) o predlogu direktive Evropskega parlamenta in Sveta o spremembi Direktive 94/62/ES o embalaži in odpadni embalaži za zmanjšanje potrošnje lahkih plastičnih nosilnih vrečk. (2014). *EUR-Lex*. Pridobljeno 21. novembra 2018 iz <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/ALL/?uri=CELEX:52013AE7899>
20. Nair, P. B. (2015). Profiling Green Consumer Characteristics: An Eternal Quandary. *Journal of Advanced Management Science*, 3(2), 174–178.
21. Ritchie, E. J. (2017, 30. junij). *Good Intentions: Why Environmental Awareness Doesn't Lead to Green Behavior*. Pridobljeno 30. decembra 2018 iz <https://www.forbes.com/sites/uhenergy/2017/06/30/good-intentions-why-environmental-awareness-doesnt-lead-to-green-behavior/#654fd4e457d9>
22. Rojšek, I. (1987). *Trženje in varstvo naravnega okolja*. Ljubljana: Gospodarski vestnik.
23. Slovenska turistična organizacija – STO. (2017, marec). *Slovenia Green News*. Pridobljeno 7. novembra 2018 iz https://www.slovenia.info/uploads/zelena_shema/slovenia_green_news_2017.pdf
24. Solomon, M., Bamossy, G. J., Askegaard, S., & Hogg, M. K. (2006). *Consumer Behaviour: A European Perspective* (3. izd.). London: Prentice Hall.
25. STA. (2016, 12. november). *Proizvajalec vrečk za odpadke Piskar na trg z vrečkami za dežnike*. Pridobljeno 9. novembra 2018 iz <https://krog.sta.si/2322142/proizvajalec-vreck-za-odpadke-piskar-na-trg-z-vreckami-za-deznike>
26. Steg, L., & Vlek, C. (2009). Encouraging pro-environmental behaviour: An integrative review and research agenda. *Journal of Environmental Psychology*, 29(3), 309–317.

27. Tavčar, B. (2018, 16. januar). *Prvi konkretni cilji za plastiko*. Pridobljeno 11. novembra 2018 iz <https://www.delo.si/novice/okolje/prvi-konkretni-cilji-za-plastiko.html>
28. UN Environment. (2018, 25. april). *From birth to ban: A history of the plastic shopping bag*. Pridobljeno 23. novembra 2018 iz <https://www.unenvironment.org/news-and-stories/story/birth-ban-history-plastic-shopping-bag>
29. UNEP (2018). *SINGLE-USE PLASTICS: A Roadmap for Sustainability*. Pridobljeno 28. oktobra 2018 iz <https://www.euractiv.com/wp-content/uploads/sites/2/2018/06/WED-REPORT-SINGLE-USE-PLASTICS.pdf>
30. Wood, W., & Neal, D. T. (2009). The habitual consumer. *Journal of Consumer Psychology*, 19(4), 579-592.
31. Zorko, B. (2018). *Kako ozaveščeni smo?* Pridobljeno 9. februarja 2019 iz <https://www.ocistimo.si/clanek/kako-ozavesceni-smo>

PRILOGE

Priloga 1: Vprašalnik

Spoštovani!

Sem študentka 3. letnika dodiplomskega programa (smer Trženje) na Ekonomski fakulteti v Ljubljani in pripravljam zaključno strokovno nalogo z naslovom **Odnos porabnikov do uporabe plastičnih vrečk**. Glavni cilj naloge je spoznati, kakšen odnos imajo slovenski porabniki do uporabe plastičnih vrečk in ugotoviti, če sebe dojemajo kot ekološko ozaveščene. Prosim vas, da izpolnite vprašalnik in mi s tem pomagate pri nalogi. Vprašalnik je anonimen, podatki pa bodo uporabljeni zgolj v raziskovalne namene. Že vnaprej se vam zahvaljujem za vaše sodelovanje!

Opomba: Izraz »plastična vrečka« se v sklopu tega vprašalnika uporablja za plastične nakupovalne vrečke, namenjene enkratni uporabi.

1. Kako pogosto ste v zadnjem mesecu pri nakupovanju v živilskih trgovinah uporabili novo plastično vrečko?

- Nikoli
- V manj kot 50 % primerov
- V približno 50 % primerov
- V več kot 50 % primerov
- Vedno

2. Označite, v kolikšni meri se strinjate s trditvami, ki se nanašajo na ekološko ozaveščenost na lestvici od 1-5 (1 – *Sploh se ne strinjam*; 5 – *Popolnoma se strinjam*).

	1	2	3	4	5
Menim, da sem ekološko ozaveščen/-a.					
Zaskrbljen/-a sem zaradi problemov, s katerimi se sooča okolje.					
Zavedam se, da ljudje s svojim ravnanjem lahko slabo vplivamo na okolje.					
Pripravljen/-a sem spremeniti svoje navade na način, ki je bolj prijazen do okolja.					
Bolj ekološko sem se pripravljen/-a vesti takrat, ko vem, da bom zaradi tega prihranil/-a denar.					
Pomembno mi je, da drugi ljudje vidijo, da se vedem ekološko.					

3. Označite, v kolikšni meri se strinjate s trditvami, ki se nanašajo na uporabo plastičnih vrečk na lestvici od 1-5.

	1	2	3	4	5
Menim, da je uporaba plastičnih vrečk pri nakupovanju nujna.					
Zaskrbljen/-a sem zaradi vpliva uporabe plastičnih vrečk na okolje.					
Zdi se mi, da prebivalci Slovenije porabimo preveliko število plastičnih vrečk.					
Za uporabo plastičnih vrečk se odločim zgolj zato, ker so mi ponujene s strani trgovcev.					
Zaradi uvedbe plačljivih plastičnih vrečk sem bolj pripravljen/-a uporabljati vrečke za večkratno uporabo.					
Plastične vrečke v trgovinah bi morali trgovci popolnoma zamenjati z vrečkami iz drugih materialov.					
Plastičnim vrečkam oziroma njihovi uporabi sem se pripravljen/-a popolnoma odpovedati.					

4. Označite, v kolikšni meri se strinjate s spodnjima trditvama na lestvici od 1-5.

	1	2	3	4	5
Seznanjen/-a sem z ukrepom, da so plastične vrečke od začetka leta 2019 po zakonu plačljive.					
Podpiram ukrep vlade o uvedbi obveznega plačila plastičnih vrečk.					

5. Spol

- Moški
- Ženski

6. V katero starostno skupino spadate?

- 18 – 25 let
- 26 – 35 let
- 36 – 45 let
- 46 – 55 let
- 56 – 65 let
- 66 let ali več

7. Kakšna je vaša najvišja dokončana izobrazba?

- Osnovna šola
- Poklicna šola
- Štiriletna srednja šola, gimnazija
- Višješolska, visokošolska, univerzitetna
- Magisterij, doktorat

Priloga 2: Izpis iz programa SPSS za Vprašanje 1

Tabela 2: Frekvenčna porazdelitev za Vprašanje 1

Statistics

Kako pogosto ste v zadnjem mesecu pri nakupovanju v živilskih trgovinah uporabili novo plastično vrečko?

N	Valid	113
	Missing	1
Median		2,00
Mode		2

Kako pogosto ste v zadnjem mesecu pri nakupovanju v živilskih trgovinah uporabili novo plastično vrečko?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Nikoli	22	19,3	19,5	19,5
	V manj kot 50% primerov	59	51,8	52,2	71,7
	V približno 50% primerov	17	14,9	15,0	86,7
	V več kot 50% primerov	13	11,4	11,5	98,2
	Vedno	2	1,8	1,8	100,0
	Total		113	99,1	100,0
Missing	-1	1	,9		
Total		114	100,0		

Vir: Lastno delo.

Priloga 3: Izpis iz programa SPSS za Vprašanje 2

Tabela 3: Izračun aritmetične sredine, mediane, modusa in standardnega odklona

		Statistics					
		Menim, da sem ekološko ozaveščen/-a.	Zaskrbljen/-a sem zaradi problemov, s katerimi se sooča okolje.	Zavedam se, da ljudje s svojim ravnanjem lahko slabo vplivamo na okolje.	Pripravljen/-a sem spremeniti svoje navade na način, ki je bolj prijazen do okolja.	Bolj ekološko sem se pripravljen/-a vesti takrat, ko vem, da bom zaradi tega prihranil/-a denar.	Pomembno mi je, da drugi ljudje vidijo, da se vedem ekološko.
N	Valid	114	109	109	109	106	111
	Missing	0	5	5	5	8	3
Mean		4,00	4,22	4,49	4,29	3,03	2,81
Median		4,00	4,00	5,00	4,00	3,00	3,00
Mode		4	4	5	4	3	3
Std. Deviation		,624	,762	,618	,698	1,046	1,108

Vir: Lastno delo.

Tabela 4: Frekvenčna porazdelitev za trditev "Menim, da sem ekološko ozaveščen/-a."

Menim, da sem ekološko ozaveščen/-a.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Se ne strinjam	4	3,5	3,5	3,5
	Niti se strinjam, niti se ne strinjam	10	8,8	8,8	12,3
	Strinjam se	82	71,9	71,9	84,2
	Popolnoma se strinjam	18	15,8	15,8	100,0
	Total	114	100,0	100,0	

Vir: Lastno delo.

Priloga 4: Izpis iz programa SPSS za Vprašanje 3

Tabela 5: Izpis iz programa SPSS za Vprašanje 3

		Statistics						
		Menim, da je uporaba plastičnih vrečk pri nakupovanju nujna.	Zaskrbljen/-a sem zaradi vpliva uporabe plastičnih vrečk na okolje.	Zdi se mi, da prebivalci Slovenije porabimo preveliko število plastičnih vrečk.	Za uporabo plastičnih vrečk se odločim zgolj zato, ker so mi ponujene s strani trgovcev.	Zaradi uvedbe plačljivih plastičnih vrečk sem bolj pripravljen/-a uporabljati vrečke za večkratno uporabo.	Plastične vrečke v trgovinah bi morali trgovci popolnoma zamenjati z vrečkami iz drugih materialov.	Plastičnim vrečkam oziroma njihovi uporabi sem se pripravljen/-a popolnoma odpovedati.
N	Valid	114	108	106	106	106	105	111
	Missing	0	6	8	8	8	9	3
Mean		1,70	3,94	4,01	2,97	3,49	4,28	4,02
Median		2,00	4,00	4,00	3,00	4,00	5,00	4,00
Mode		1	4 ^a	5	4	4	5	5
Std. Deviation		,775	1,142	1,108	1,313	1,132	,893	1,095

a. Multiple modes exist. The smallest value is shown

Vir: Lastno delo.

Tabela 6: Frekvenčna porazdelitev za trditev »Plastičnim vrečkam oziroma njihovi uporabi sem se pripravljen/-a popolnoma odpovedati.«

Plastičnim vrečkam oziroma njihovi uporabi sem se pripravljen/-a popolnoma odpovedati.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Sploh se ne strinjam	3	2,6	2,7	2,7
	Se ne strinjam	13	11,4	11,7	14,4
	Niti se strinjam, niti se ne strinjam	8	7,0	7,2	21,6
	Se strinjam	42	36,8	37,8	59,5
	Popolnoma se strinjam	45	39,5	40,5	100,0
	Total	111	97,4	100,0	
Missing	-1	3	2,6		
Total		114	100,0		

Vir: Lastno delo.

Priloga 5: Izpis iz programa SPSS za Vprašanje 4

Tabela 7: Izpis iz programa SPSS za Vprašanje 4

Descriptive Statistics			
	N	Mean	Std. Deviation
Seznanjen/-a sem z ukrepom, da so plastične vrečke od začetka leta 2019 po zakonu plačljive.	114	4,33	,965
Podpiram ukrep vlade o uvedbi obveznega plačila plastičnih vrečk.	112	4,32	,785
Valid N (listwise)	112		

Vir: Lastno delo.

Tabela 8: Frekvenčna porazdelitev za trditev »Seznanjen/-a sem z ukrepom, da so plastične vrečke od začetka leta 2019 po zakonu plačljive.«

Seznanjen/-a sem z ukrepom, da so plastične vrečke od začetka leta 2019 po zakonu plačljive.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Sploh se ne strinjam	3	2,6	2,6	2,6
	Se ne strinjam	5	4,4	4,4	7,0
	Niti se strinjam, niti se ne strinjam	7	6,1	6,1	13,2
	Se strinjam	35	30,7	30,7	43,9
	Popolnoma se strinjam	64	56,1	56,1	100,0
	Total	114	100,0	100,0	

Vir: Lastno delo.

Tabela 9: Frekvenčna porazdelitev za trditev »Podpiram ukrep vlade o uvedbi obveznega plačila plastičnih vrečk.«

Podpiram ukrep vlade o uvedbi obveznega plačila plastičnih vrečk.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Se ne strinjam	3	2,6	2,7	2,7
	Niti se strinjam, niti se ne strinjam	13	11,4	11,6	14,3
	Se strinjam	41	36,0	36,6	50,9
	Popolnoma se strinjam	55	48,2	49,1	100,0
	Total	112	98,2	100,0	
Missing	-1	2	1,8		
Total		114	100,0		

Vir: Lastno delo.

Priloga 6: Izpis iz programa SPSS za Vprašanja 5, 6 in 7

Tabela 10: Frekvenčna porazdelitev za spol anketirancev

		Spol			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Moški	37	32,5	32,5	32,5
	Ženski	77	67,5	67,5	100,0
	Total	114	100,0	100,0	

Vir: Lastno delo.

Tabela 11: Frekvenčna porazdelitev za starost anketirancev

		Starost			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	18 - 25 let	45	39,5	39,5	39,5
	26 - 35 let	19	16,7	16,7	56,1
	36 - 45 let	11	9,6	9,6	65,8
	46 - 55 let	22	19,3	19,3	85,1
	56 - 65 let	13	11,4	11,4	96,5
	66 let ali več	4	3,5	3,5	100,0
	Total	114	100,0	100,0	

Vir: Lastno delo.

Tabela 12: Frekvenčna porazdelitev za izobrazbo anketirancev

		Izobrazba			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Osnovna šola	2	1,8	1,8	1,8
	Poklicna šola	8	7,0	7,0	8,8
	Štiriletna srednja šola, gimnazija	57	50,0	50,0	58,8
	Višješolska, visokošolska, univerzitetna	45	39,5	39,5	98,2
	Magisterij, doktorat	2	1,8	1,8	100,0
	Total	114	100,0	100,0	

Vir: Lastno delo.

Priloga 7: Izpis iz programa SPSS za Domneve 1, 2, 3 in 4

Tabela 13: T-test za Domnevo 1

One-Sample Test						
Test Value = 3						
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
Menim, da sem ekološko ozaveščen/-a.	17,111	113	,000	1,000	,88	1,12

Vir: Lastno delo.

Tabela 14: Test za Domnevo 2

Hypothesis Test Summary				
	Null Hypothesis	Test	Sig.	Decision
1	The categories defined by Zaskrbljen/-a sem zaradi vpliva uporabe plastičnih vrečk na okolje. <=3 and >3 occur with probabilities 0,5 and 0,5.	One-Sample Binomial Test	,000	Reject the null hypothesis.

Asymptotic significances are displayed. The significance level is ,05.

Vir: Lastno delo.

Tabela 15: Test za Domnevo 3

Correlations			
		Menim, da sem ekološko ozaveščen/-a.	Plastičnim vrečkam oziroma njihovi uporabi sem se pripravljn/-a popolnoma odpovedati.
Menim, da sem ekološko ozaveščen/-a.	Pearson Correlation	1	,438**
	Sig. (2-tailed)		,000
	N	114	111
Plastičnim vrečkam oziroma njihovi uporabi sem se pripravljn/-a popolnoma odpovedati.	Pearson Correlation	,438**	1
	Sig. (2-tailed)	,000	
	N	111	111

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Vir: Lastno delo.

Tabela 16: Test za Domnevo 4

Hypothesis Test Summary				
	Null Hypothesis	Test	Sig.	Decision
1	The categories defined by Plastičnim vrečkam oziroma njihovi uporabi sem se pripravjen/-a popolnoma odpovedati. ≤ 3 and > 3 occur with probabilities 0,5 and 0,5.	One-Sample Binomial Test	,000	Reject the null hypothesis.

Asymptotic significances are displayed. The significance level is ,05.

Vir: Lastno delo.